

Українська Програма Відновлення: як і з чого починати ?

Володимир Бодров

Насамперед, хотілося б відзначити певну сміливість авторського колективу представлених до обговорення матеріалів здійснити спробу комплексного підходу до висвітлення складних і болючих питань економічного відновлення України у повоєнний період ще підчас війни, що триває. За останні півроку в Україні та за її межами були проведені численні конференції, зустрічі науковців, політиків, представників бізнес-середовища із зазначеної проблематики, але всі вони, на нашу думку були або занадто загальними, або фрагментарними, звуженими до специфіки інтересів зацікавлених осіб і груп учасників за принципом «у кого, що болить, той про те і говорить».

Представлені Центром Разумкова матеріали вигідно відрізняються від попередніх розвідок інших науково-експертних структур глибиною і системністю проведеного аналізу, розлогим викладом суспільно-політичного оновлення місця України у світовій спільноті внаслідок російської агресії, визначенням основних геополітичних, геоekonomічних і внутрішньо-ekonomічних чинників, викликів і ризиків економічного відновлення України, оцінкою стану людського капіталу, виділенням ключових трансформаційних сфер для прискорення відновлення та обґрунтованими висновками і рекомендаціями для української влади, зокрема тих, хто приймає важливі економіко-політичні рішення. Як завжди представлені матеріали були підкріплені солідною статистичною базою даних.

В матеріалах дискусії й у виступах багатьох учасників, як до речі й в інформаційному просторі останніх років, часто згадується «план Маршалла» в якості зразкової й найбільш ефективної в історії програми допомоги під назвою European Recovery Program. Це справді так, але сьогодні просто копіювати таку програму в українському контексті малопродуктивно – інші вороги, інші друзі і партнери, інші масштаби й очевидно мають бути інші, адекватні сьогоденню механізми та інструменти її реалізації. Єдине, що можна було б запозичити, це трохи змінену назву на Ukrainian Recovery Program, алгоритми її здійснення і врахувати головний урок «плану Маршалла», а саме – як можна при відносно обмежених фінансових ресурсах у 17 млрд. дол (за сучасним курсом – близько 100 млрд. дол) досягти максимального результату реінтеграції зруйнованих війною країн Європи у світовий економічний простір. Сьогодні таке ж завдання інтеграції у Європейський економічний простір стоїть перед Україною

У своїх нотатках до дискусії вважаю за потрібне звернути увагу на необхідність розробки ґрунтовного плану/програми економічного відновлення України з урахуванням нинішньої ситуації стану війни і можливих сценаріїв повоєнного розвитку. Зрозуміло, така програма повинна включати відповідно до того чи іншого сценарію розгортання подій: етапи і послідовність заходів з виділенням першочергових, що мають розпочатися вже зараз під час війни і відкладених на повоєнний період; визначення пріоритетних сфер та відповідних обсягів фінансування; джерела фінансування; індикатори і терміни виконання; механізми регулювання контролю й корекції; створення сприятливих інституційних умов фінансування і реалізації програми, зокрема боротьба з корупцією і нецільовим використанням коштів, посилення санкцій, користуючись воєнним станом тощо. Розпочинати необхідно з визначення критеріїв закінчення війни/перемоги (припинення воєнних дій; деокупація українських земель та їх повернення разом з Кримом і населенням в український правовий, соціально-економічний і культурний простір; «заморозка» конфлікту з фіксацією стану до 24.02.2022 р., теж саме – до 2014 р.; ситуація з конфедеративними потугами у напрямку західних сусідів України тощо).

Далі має бути проведена інвентаризація наданої протягом останнього року допомоги у всіх її формах (грантова, безоплатна допомога, кредити окремих країн, міжнародних організацій та фінансових інституцій, постачання товарів і послуг на безоплатній і платній основі, ленд ліз і т.п.), за структурою, сферами і пріоритетами фінансування. Паралельно вже зараз необхідно провести адекватну оцінку понесених втрат, включаючи втрату значної частини генофонду нації, втрати матеріальних і культурних цінностей. Наступним кроком є пошуки та визначення донорів і спонсорів економічного відновлення. За попередніми розрахунками втрат від агресії оцінки понесених збитків на сьогодні сягають від 400 до 800 млрд. дол. Зрозуміло, що жодний пул донорів навряд чи зможе зібрати подібну суму без

повернення Україні заарештованих на Заході російських активів. Тому актуалізується питання створення спеціального єдиного Фонду відновлення, де б акумулювалися всі фінансові ресурси допомоги з різних джерел. Частина цих коштів можна було б виділити на кредити під розумні відсотки для корпоративних та приватнопідприємницьких структур з поверненням цих відсотків у Фонд чи уповноважений ним банк для запуску самофінансування економічного відновлення. До речі, це один з найбільш вдалих механізмів реалізації «плану Маршалла».

Ефективність Української Програми Відновлення у вирішальній мірі визначатиметься правильним вибором пріоритетних сфер фінансування. Такими вже зараз до закінчення воєнних дій мають бути розвиток ОПК, відновлення енергетичної інфраструктури та інфраструктури агропромислового комплексу. Остання принесе швидку віддачу. Паралельно відновлення має охопити соціальну сферу, особливо в частині пріоритетного фінансування охорони здоров'я – реабілітації поранених, захисту материнства, сім'ї і дитинства, допомоги сім'ям загиблих і поранених, включаючи податкові пільги. Важливим пріоритетом залишається вища освіта, насамперед, підготовка кадрів з інженерно-технічних спеціальностей, публічного, публічно-корпоративного та корпоративного менеджменту, на який значною мірою буде покладено управління реалізацією програми відновлення. Зрозуміло, зазначені заходи не вичерпують проблематики віднайдення ефективних шляхів здійснення економічного відновлення України, але їх не вдасться оминути у процесі подолання наслідків війни, створення дієвих механізмів підтримки бізнес-середовищ, досягнення європейських стандартів якості життя.